

8. Garfin, D. R., Holman, E. A., & Silver, R. C. (2019). Media exposure to collective trauma, mental health, and functioning: Does it matter what you see? *Clinical Psychological Science*, 7(6), 858–873. <https://doi.org/10.1177/2167702619858300>
9. Gevers, V. C., Iyendo, T. O., Obiugo-Muoh, U. O., Okunade, J. K., Agujiobi-Odoh, N., Udengwu, N., & Talabi, F. O. (2023). Comparing the effect of social media-based drama, music, and art therapies on PTSD among refugees. *Journal of Pediatric Nursing*, 68, e96–e102. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.11.018>
10. He, L., Lai, K., Lin, Z., & Ma, Z. (2018). Media exposure and general trust as predictors of PTSD: Ten years after the 5.12 Wenchuan Earthquake. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(11), 2386. <https://doi.org/10.3390/ijerph15112386>

ПСИХОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ СОЦІАЛЬНОЇ АКОМОДАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Кононенко О. І., Базиленко К. П.

*Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
o.kononenko@onu.edu.ua, katiemalyarenko@gmail.com*

Дослідження особистості вимушених переселенців важливе в контексті їхнього психосоціального функціонування, яке включає адаптацію до нових життєвих умов, взаємодію з новим соціальним середовищем, а також збереження ідентичності та самоповаги. Вимушена міграція часто супроводжується втратою матеріальних ресурсів, соціальних ролей, звичного оточення, що може викликати серйозні зміни в емоційній та когнітивній сферах особистості. Вивчення цих змін дозволяє краще зрозуміти, які ресурси допомагають переселенцям зберегти стійкість, відновити соціальну активність та інтегруватися в нове суспільство.

Крім того, актуальність дослідження особистості вимушених переселенців підкріплюється потребою у розробці ефективних програм психологічної підтримки та соціальної інтеграції. Дослідження цього феномену дозволяє визначити найбільш уразливі групи переселенців, а також ті чинники, які сприяють або перешкоджають успішній адаптації. Розуміння особистісних і соціокультурних детермінант допомагає розробляти стратегії підтримки, що базуються на особистісних ресурсах, досвіді та потребах переселенців.

Отже, дослідження особистості вимушених переселенців є надзвичайно важливим для забезпечення їхньої психологічної та соціальної підтримки, інтеграції в нові спільноти, а також для побудови науково обґрунтованих стратегій допомоги цій категорії українців. У сучасному суспільстві та науковому середовищі склалася ситуація, коли традиційні наукові терміни не в повній мірі

допомагають розв'язувати актуальні проблеми. Так, поняття «адаптація» не повністю відображає специфіку життя та пристосування вимушених переселенців з України до нових умов. Більш точно ці процеси описує концепція соціальної акомодатії, яка є ширшою за адаптацію і дозволяє українцям співіснувати з представниками інших етнокультур, зберігаючи свою ідентичність.

Соціальна акомодатія вимушених переселенців передбачає пристосування до нових соціальних, культурних та економічних реалій у країнах, де вони оселилися через війну в Україні. Цей процес є складним і багатофакторним, адже переселенці стикаються не лише з фізичними, а й з психологічними та соціальними труднощами, що ускладнюють їхню інтеграцію у нові спільноти.

Вимушена міграція часто супроводжується втратою матеріальних ресурсів, соціальних ролей, звичного оточення, що може викликати серйозні зміни в емоційній та когнітивній сферах особистості. Вивчення цих змін дозволяє краще зрозуміти, які ресурси допомагають переселенцям зберегти стійкість, відновити соціальну активність та інтегруватися в нове суспільство. Крім того, актуальність дослідження особистості вимушених переселенців підкріплюється потребою у розробці ефективних програм психологічної підтримки та соціальної інтеграції. Дослідження цього феномену дозволяє визначити найбільш уразливі групи переселенців, а також ті чинники, які сприяють або перешкоджають успішній адаптації. Розуміння особистісних і соціокультурних детермінант допомагає розробляти стратегії підтримки, що базуються на особистісних ресурсах, досвіді та потребах переселенців. Упоратися з цими викликами можливо через впровадження нових наукових категорій, які дозволяють глибше зануритися у дане проблемне поле. Такою інноваційною категорією є соціальна акомодатія вимушених переселенців з України під час війни. Вона є складним та тривалим процесом, що вимагає комплексної підтримки з боку держави, міжнародних організацій та місцевих громад. Успішна соціальна акомодатія залежить від багатьох факторів, серед яких вирішальними є доступ до ресурсів, психологічна підтримка та створення сприятливих умов для соціальної інтеграції.

Серед основних проблем соціальної акомодатії є зміна соціального статусу і ролей переселенців, втрата роботи, стабільних соціальних зв'язків, що підвищує ризик соціальної ізоляції та негативно впливає на їхній психологічний стан. Важливими факторами, що ускладнюють адаптацію, є культурні відмінності та мовний бар'єр. Також чималу роль відіграють стресові та психологічні наслідки, які часто супроводжуються симптомами посттравматичного стресового розладу.

Ключовим елементом успішної соціальної акомодатії є підтримка з боку місцевих громад. Приймаючі спільноти можуть сприяти інтеграції, забезпечуючи доступ до соціальних послуг, освітніх програм, медичної допомоги тощо. Крім того, важливими є програми, які сприяють взаємодії між переселенцями та місцевими жителями, зменшуючи соціальну напруженість.

Соціальна акомодатія вимушених переселенців – тривалий і складний процес, що потребує підтримки від держави, міжнародних організацій та громад. Успішність цього процесу залежить від доступу до ресурсів, психологічної підтримки та сприятливих умов для соціальної інтеграції.

Важливими психологічними складовими соціальної акомодатії виступають соціально-психологічна адаптація та емоційний стан людей, які потрапили в ситуацію вимушеного переселення.

Нами встановлено, що попри державну та суспільну підтримку, українці відчують недостатній рівень адаптації. Серед основних проблем часто згадуються соціальна ізоляція, обмеженість можливостей для спілкування з однодумцями, мовний бар'єр, а також недостатнє почуття безпеки.

Аналіз отриманих даних виявив наступні психологічні особливості серед вимушених українських переселенців: емоційний дискомфорт, труднощі в сприйнятті інших, амбівалентне ставлення до нового середовища, низький рівень енергії, значну втому, а також високий рівень тривоги та занепокоєння.

Вимушені переселенці як головні психологічні проблеми констатують у себе дефіцит уваги, порушення пам'яті та емоційні упередження. Попри це, деякі з них виявляють здатність до саморозвитку та ефективного подолання стресових ситуацій. Стресовими факторами для вимушено переміщених осіб є непередбачуваність, спонтанність, невизначеність та травма, пов'язані з міграцією через російське вторгнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завацька Н.Є. Соціокультурні та психологічні аспекти адаптації особистості в сучасному соціумі : монографія. Луганськ: Вид-во Східноукраїнського національного університету імені В. Даля, 2012. 320 с.
2. Логвинова М. О. Внутрішньо переміщені особи як категорія вимушених мігрантів: поняття та ознаки. Науковий вісник ХДУ. 2019. №11. С.44–50.
3. Проценко О. О. Внутрішньо переміщені особи як категорія теоретизування та соціальної практики. *Грані*. 2018. №21(4). С. 47–55.
4. Трубавіна І. Спектр проблем біженців в Україні в війні 2022 року: акценти і спостереження. Збірник тез II Міжнародної наукової конференції «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки», (21-22 квітня). Тернопіль, 2022. С. 29–31.